

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВА РОБОТА

на тему: «Податкове планування на підприємстві та його вдосконалення
(на прикладі ТОВ «Голді Груп»)»

Шифр: ППП-В

ЗМІСТ

	стр.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Податкове планування в системі загального планування підприємства	6
1.2. Організація та етапи податкового планування на підприємстві ..	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ В ТОВ «ГОЛДІ ГРУП»	13
2.1. Аналіз динаміки сплати та структури податкових платежів підприємства	13
2.2. Аналіз податкового навантаження ТОВ «Голді Груп»	18
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	23
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Прийняття раціональних управлінських рішень – як поточних, так і стратегічних – вимагає знання та врахування не лише внутрішнього потенціалу підприємства, а також зовнішніх умов діяльності. Відповідно, точність прийнятих управлінських рішень та здатність адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища визначають ефективність діяльності. Надзвичайно потужною зовнішньою умовою є податкова система країни, оскільки високі податкові ставки здатні призвести до таких наслідків, як послаблення темпів економічного зростання, розвиток тіньової економіки, відтік капіталу за кордон. Водночас, як зазначив генеральний секретар Організації економічного співробітництва та розвитку, оподаткування має вирішальне значення для інклюзивного зростання та сталого розвитку, оскільки забезпечує уряди доходами для інвестування в інфраструктуру, освіту, охорону здоров'я, системи соціального захисту, навколишнє середовище та інші цілі сталого розвитку. Саме тому, податкове планування підприємств та якість управління безпосередньо впливатимуть не лише на економічну ефективність та конкурентоспроможність підприємств, а також на траєкторію розвитку країни. Тому дослідження концепції, проблем та розвитку податкового планування є актуальним як з теоретичної так і практичної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі приділяється багато уваги питанням теорії та практики оподаткування. Проблематика податкового планування висвітлюється в цілому ряді спеціалізованих та періодичних видань. Наприклад, питання податкового планування, зокрема з використанням офшорних схем, привертають увагу як вітчизняних так і закордонних вчених: О. Адамик [3], І. Голяш [6], А. Єлісєєв [10], Н. Синютка [12], Т. Соетан [20].

Проте, деякі аспекти здійснення податкового планування на підприємстві потребують подальшого вивчення і дослідження. На сьогоднішній день не існує єдиного підходу до концепції податкового планування, інструментів та методів

його реалізації, показників ефективності оцінювання податкового планування. Враховуючи вищезазначене, тема податкового планування є актуальною та практично значимою. Варто додати, що податкове планування порушує дилему ефективності функціонування підприємств та спроможності держави фінансувати видатки зведеного бюджету. Тому важливо, щоб підприємства діяли чесною, морально, відповідальною та добросовісно під час процесу податкового планування, не переходили межу між законним та незаконним податковим плануванням.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні теоретично-методичних засад податкового планування на підприємстві, а також розробленні практичних рекомендацій з оптимізації податкового планування підприємств з урахуванням світового досвіду.

Досягнення цієї мети вимагає вирішення ряду завдань, зокрема:

- визначити місце податкового планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору;
- дослідити організацію та етапи податкового планування на підприємстві;
- здійснити аналіз динаміки сплати та структури податкових платежів підприємства;
- проаналізувати податкове навантаження на підприємство;
- запропонувати шляхи оптимізації податкового планування.

У процесі проведення дослідження використовувалися методи: аналізу і синтезу, індукції, принципи комплексного та системного підходу, статистичні методи обробки економічної інформації, табличний, графічний та інші методи.

Основні результати, що відображають наукову новизну й особистий внесок автора, полягають у наступному:

- запропоновано модель реалізації податкового планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору;
- доведено взаємозв'язок методів та інструментів податкового планування з метою ефективного здійснення податкового планування;

- удосконалено етапи організації і реалізації податкового планування на підприємстві;
- запропоновано рекомендації щодо вдосконалення податкового планування в ТОВ «Голді Груп»;
- розроблено матрицю прийняття управлінських рішень у процесі податкового планування ТОВ «Голді Груп».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформовані рекомендації на основі дослідження мають прикладний характер і придатні для впровадження на підприємствах. Отримані результати наукової роботи впроваджено у діяльність ТОВ «Голді Груп» (довідка про впровадження № 2511/1 від 25.11.2020 р.).

Апробація результатів. Результати проведеного дослідження апробовано на науково-практичній конференції та опубліковано у вигляді наукової статті у фаховому виданні України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Податкове планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору

Поняття «податкове планування» все частіше використовується науковцями, аудиторам та бізнес-консультантами. Однак оцінка рівня відображення терміну «податкове планування» в порівнянні з терміном «податки» у результатах пошуку Google, Google Scholar та Web of Science Core Collection свідчить про недостатньо розроблене наукове підґрунтя (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Відображення термінів «податки» та «податкове планування» у результатах пошуку

	Податки				Податкове планування			
	У	А	П	Р	У	А	П	Р
Google								
Кількість результатів, млн.	17,5	1670	77	113,0	5,86	1390	27	9,2
Google Scholar								
Кількість результатів, тис.	51,5	3130	87,7	347	23	2610	16,5	35
Web of Science Core Collection								
Кількість результатів, тис.	-	89,1	-	-	-	4,6	-	-

*У – результати українською мовою, А – англійською, П – польською, Р – російською (станом на 13.11.2020)

Податкове планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору сприяє вибору такого варіанту досягнення передбачуваного фінансового результату, який передбачатиме якнайменший податковий тягар як у поточному, так і в майбутньому (довгострокове податкове планування), що дозволить збільшити грошові потоки та вартість активів підприємства [18, с. 100]. Однак мінімізація податкового навантаження не повинна бути самоціллю. Приймаючи управлінські рішення щодо оптимального податкового навантаження, підприємство повинно враховувати багато інших факторів, зокрема, стратегічні та тактичні пріоритети підприємства, загальну юридичну

безпеку операцій, наявну систему податкових пільг, обсяг додаткових витрат, кваліфікацію персоналу тощо.

Науковці наголошують на існуванні шести типів реакції платника податків на податок [19, с. 43]: 1) нормальна реакція, що полягає в тому, що платник податку сплачує податок і не змінює свою діяльність через податкове навантаження, пристосовуючись до податку; 2) вжиття заходів щодо перенесення податкового навантаження на третіх осіб; 3) законне уникнення податку; 4) компенсація податку; 5) незаконне ухилення від сплати податків; 6) відмова від діяльності, яка підлягає оподаткуванню. Науковці зазначають, що, за винятком незаконного ухилення від сплати податків, усі інші реакції платника податків є законними. Також при запровадженні податкового планування підприємства мають враховувати витрати на його здійснення та вигоди, які може отримати підприємство від його здійснення. Цього можна досягти шляхом аналізу показників податкового навантаження, оскільки воно є вагомим фактором при здійсненні податкового планування.

Податкове планування посідає вагоме місце в системі обліково-управлінського інформаційного простору (рис. 1.1) [15], тому оцінка податкових детермінант в діяльності повинна бути предметом ретельного аналізу в процесі прийняття рішень. Неврахування податкових наслідків у процесі прийняття рішень може призвести до зміни пріоритетності аналізованих варіантів управлінських рішень з точки зору їх податкової ефективності. При цьому інформація, необхідна для прийняття рішень щодо податкового планування міститься в даних податкового, бухгалтерського та управлінського обліку. Науковці наголошують, що тільки в межах управлінського обліку можна вирішити завдання податкового планування, оскільки: «по-перше, управлінський облік здійснюється винятково всередині самого підприємства, водночас як інші види обліку або визначені правилами, встановленими ззовні, або передбачають врахування подій, що відбуваються в зовнішньому середовищі. По-друге, управлінський облік надає дані в оперативному порядку вчасно, саме тоді, коли ці дані потрібні для прийняття рішень» [8, с. 183].

Відповідно, система обліково-управлінського інформаційного простору є інформаційним підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень щодо податкового планування.

Рис. 1.1. Модель реалізації податкового планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору

Отже, в системі обліково-управлінського інформаційного простору важливими є наступні принципи: налагодження комунікації (розробка та реалізація стратегії на основі діалогу стейкхолдерів, врахуванням потреб, сприяння прийняттю кращих рішень), забезпечення актуальності інформації (використання найкращої доступної інформації, інформація повинна бути надійною та пов'язаною з контекстом), оцінка впливу на вартість підприємства (моделювання ефективності альтернативних рішень, класифікація дій відповідно до їх впливу та наслідків), виражене управління (забезпечення підзвітності та довіри, стійкості у довгостроковій перспективі, етичності та соціальної відповідальності).

1.2 Організація та етапи податкового планування на підприємстві

Податкове планування вважають одним із ефективних стратегічних методів, які керівництво підприємств використовує для зменшення відтоку ресурсів [20, с. 205], а також формування «дорожньої карти» розвитку підприємства [16, с. 143]. Однак науковці наголошують на існуванні інформаційної асиметрії між акціонерами та менеджерами з питань оподаткування [22, с. 116]. Водночас дослідження засвідчили, що агресивне податкове планування негативно впливає на репутацію підприємств, тоді як стабільна податкова поведінка позитивно впливає на репутацію та підтримку стейкхолдерів [21, с. 5]. Існує два концептуальних підходи щодо податкового планування: 1) бюджетування податків (податкове планування розглядається як підрахунок сум податкових платежів які необхідно сплатити в майбутньому та розробити податковий календар платежів); 2) планування податків (можливість вибору між альтернативними рішеннями щодо використання різних систем оподаткування) (дод. А).

Податкове планування запроваджують, найчастіше, для зменшення податкового навантаження на підприємство при існуючій системі оподаткування (показника впливу на платника податків, пов'язаного з економічними обмеженнями, що виникають в результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямків їх використання [3, с. 66]). В дод. А представлено показники податкового навантаження підприємства. Надмірне податкове навантаження свідчить про негативні наслідки податкової політики, яке тим самим перешкоджає нормальному функціонуванню підприємства та стримує ділову активність суб'єктів господарювання. З іншого боку, занадто низький рівень податкового навантаження – не є позитивним фактором, оскільки несе за собою недоодержання податкових платежів державою, тим самим не дозволяє повністю виконувати свої функції. Якщо говорити про оптимальний рівень податкового навантаження, то це рівень, при якому платники податків, відносно до своєї платоспроможності, згодні платити встановлені державою податкові

платежі, одержуючи від держави якісні суспільні блага [9, с. 18]. Механізм ефективного податкового планування включає в себе складові представлені на рис. 1.2. Податкове планування базується на принципах та методах (дод. А).

Рис. 1.2. Механізм податкового планування

Податкове планування на підприємстві можна здійснювати на будь-якому етапі розвитку, тобто як на початку діяльності підприємства так і в процесі. Для того щоб досягнути максимальної ефективності від податкового планування на підприємстві слід сформувати проектну групу, яка буде складатись з працівників відповідних підрозділів та делегувати їм додаткові повноваження. Кожен з учасників такої групи повинен виконувати певні функції (рис. 1.3).

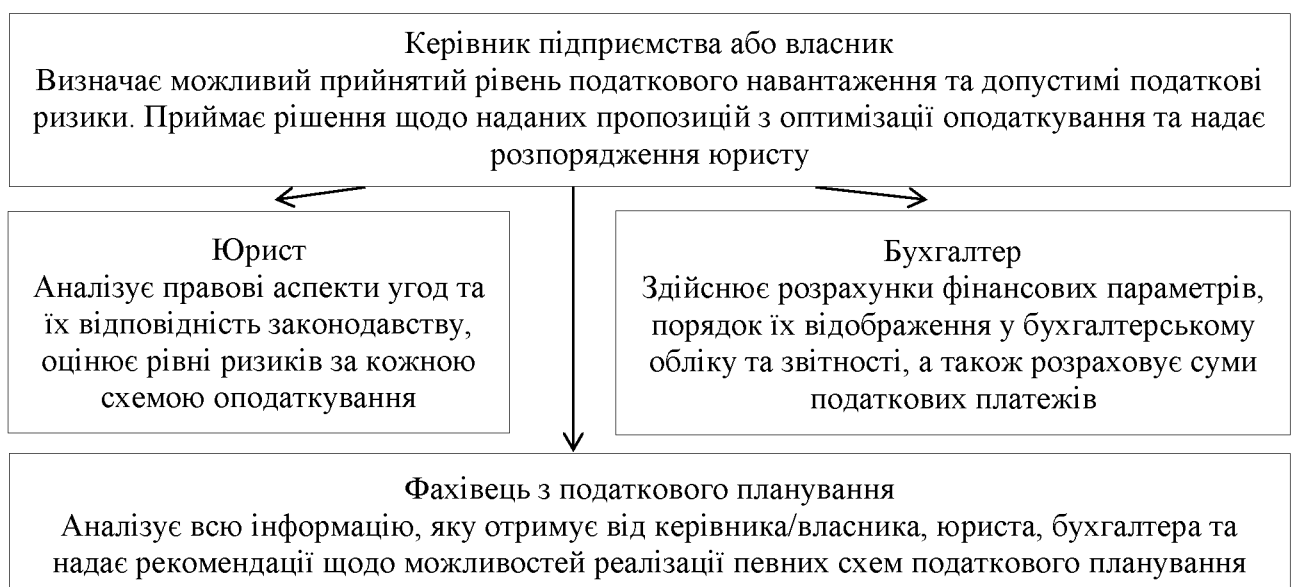

Рис. 1.3. Функції та підпорядкування учасників податкового планування

Організація податкового планування на підприємстві потребує використання певних інструментів. Першим з них є інформаційне забезпечення, що полягає у вичерпних знаннях та вірному розумінні податкового законодавства. Другим інструментом виступає методичне забезпечення, яке заключається у раціональному та послідовному використанні методів податкового планування, залежно від особливостей платника податків. Організаційне забезпечення є третім інструментом та полягає у виборі оптимальної системи оподаткування, використанні спеціальних схем оподаткування, бюджетуванні.

Весь процес податкового планування складається з декількох взаємопов'язаних етапів (дод. А). Дослідження наукової роботи ґрунтується на матеріалах ТОВ «Голді Груп», загальні відомості про яке наведено в дод. Б-В. Для ТОВ «Голді Груп» своєчасність та правильність сплати податкових платежів є одним із основних принципів його діяльності, тому здійснюється постійний контроль та планування всіх податкових зобов'язань.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Голді Груп» через обмеженість трудових ресурсів не має спеціального планового відділу, проте здійснює податкове планування з самого початку його роботи по сьогоднішній день. Всі функції податкового планування починаючи з розробки плану сплати податків, складання графіків, з одержання максимального економічного ефекту, ведення податкового обліку і закінчуючи формуванням бази даних з питань оподаткування, контролем за правильністю визначення економічної бази податків і зборів покладені на керівний склад підприємства та працівників бухгалтерії (дод. Б).

Графічно організаційну структуру податкового планування досліджуваного підприємства можна розглянути на рис. 1.4. Варто відзначити, що всі працівники підприємства, що так чи інакше пов'язані з процесом розробки і здійснення податкового планування, мають вищу економічну освіту. Податкове планування досліджуваного підприємства проходить в декілька рівнів. На першому рівні – керівний склад підприємства розробляє довгострокову стратегію діяльності підприємства, яка включає в себе прогнозовані податкові

платежі залежно від можливих варіантів розвитку в майбутньому та вибору системи оподаткування.

Рис. 1.4. Організаційна структура податкового планування ТОВ «Голді Груп»

Таким чином, директор з економіки та головний бухгалтер мають можливість приблизно оцінити суми податкових платежів та скласти рівномірний графік податкових платежів. Далі цей план та графік передається безпосередньо до відділу бухгалтерії, де головний бухгалтер розраховує оподатковувані бази за кожним податком, перевіряє терміни їх сплати, перевіряє можливість використання певних податкових пільг. Після цього документ передають директору підприємства, який приймає остаточне рішення, узгоджує план і графік та віддає на виконання у бухгалтерію.

Важливо наголосити, що податкове планування повинно базуватись на етичних принципах та нормах [5], це дозволить побудувати відносини довіри, налагодити діалог, завоювати прихильність працівників, споживачів та держави.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ В ТОВ «ГОЛДІ ГРУП»

2.1 Аналіз динаміки сплати та структури податкових платежів підприємства

ТОВ «Голді Груп» здійснює свою господарську діяльність згідно чинного законодавства України та сплачує суми прямих та непрямих податків до бюджету. Прямі податки – це ті, що нараховуються на певну грошову суму, а непрямі – ті що включаться до ціни товарів або послуг. Використовуючи дані фінансової звітності досліджуваного суб'єкта господарювання, розглянемо основні податки та збори сплачені за перші 3 роки діяльності (дод. В). встановлено, що сума податку на прибуток у 2019 році зросла на 126 629 грн (741%) порівняно з 2017 роком, що свідчить про збільшення прибутковості підприємства. Показник ПДВ, що підлягає до сплати в бюджет має тенденцію до збільшення і зріс на 12304,38 тис. грн. (4998,12%) порівняно з 2017 роком, а показник ПДВ, що підлягає відшкодуванню з бюджету збільшився на 12736,7 тис. грн. (4241,2%). Отже, підприємство протягом 2017-2019 років не сплачувало ПДВ жодного разу, оскільки податкові зобов'язання не перевищували податковий кредит. Зростання податку на прибуток та показників ПДВ спричинене збільшенням обсягів діяльності ТОВ «Голді Груп».

Єдиний соціальний внесок у 2019 році зріс на 132058,7 грн (543%) в порівнянні з 2017 роком. При цьому у 2019 році підприємство влаштувало на роботу інваліда і почало сплачувати, крім основної ставки ЄСВ (22%), нарахування ЄСВ за інвалідів за ставкою 8,41%. Сума сплаченого податку на доходи фізичних осіб кожного року зростає і у 2019 році збільшилась на 103195,7 грн (518,62%) порівняно з першим роком діяльності підприємства. Відповідно у 2019 році військовий збір також зріс порівняно з 2017 роком на 9272,88 грн (559,2%). Це свідчить про те, що на підприємстві збільшилась кількість співробітників, а також сума виплати заробітної плати і нарахувань.

Облік ЄСВ на ТОВ «Голді Груп» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків №291 від 30.11.99 р. (далі Інструкція № 291), здійснюються на рахунку 65 «Розрахунки зі страхування», а саме на субрахунку 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування». За кредитом субрахунку 651 відображаються нараховані зобов'язання за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а за дебетом - погашення заборгованості. Саме від правильного та своєчасного надходження страхового внеску залежить ефективність роботи системи соціального захисту населення. Від кількості сплаченого ЄСВ та якості контролю залежить здатність системи соціального страхування профінансувати відновлення й збереження працездатності робітників та гарантувати матеріальне забезпечення громадян, що втратили працездатність, а також виплату пенсій.

Згідно Інструкції № 291, облік ПДФО та військового збору здійснюється на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами», де на кредиті відображаються нараховані платежі до бюджету, а на дебеті – належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо. Облік ПДФО ведуть на субрахунку 641 «Розрахунки за податками», а військового збору на субрахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» [1]. Разом усі податки та збори зменшились на 43648,7 грн (494,18%) порівняно з 2017 роком, тобто підприємство зменшує суму податкових надходжень до державного бюджету за рахунок показника ПДВ що підлягає відшкодуванню з бюджету. Розглянемо зміни загальної структури податкових платежів в розрізі прямих та непрямих податків за допомогою рис. 2.1.

Рис. 2.1. Співвідношення прямих та непрямих податків ТОВ «Голді Груп», %

Отже, виходячи з даних рис. 2.1, станом на кінець 2019 року у структурі податкових платежів ТОВ «Голді Груп» переважає частка непрямих податків, а саме податку на додану вартість. Підприємство є платником ПДВ за основною ставкою 20% та подає податкову декларацію з ПДВ щомісяця до органу Державної Фіскальної служби України. Сума податку, що підлягають виплатам до бюджету, відшкодуванню з бюджету, визначаються як різниця між загальною сумою податкових зобов'язань, що виникли в зв'язку з будь-яким продажем товарів (робіт, послуг) протягом звітного періоду, і сумою податкового кредиту звітного періоду. Динаміку зростання податку на додану вартість розглянемо детальніше за допомогою табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка податку на додану вартість ТОВ «Голді Груп», тис. грн.

Показник	2017	2018	+/-	%	2019	+/-	%
Податкові зобов'язання	246,18	911,55	665,37	270,3	12550,56	11639,01	1276,8
Податковий кредит	-300,31	-1014,03	713,72	237,8	-13037,16	12023,13	1185,7
Сума ПДВ, що підлягає сплаті до або відшкодув. з державного бюджету	-54,13	-102,48	48,35	89,3	-488,6	386,12	376,8

Темпи зростання ПДВ на ТОВ «Голді Груп» свідчать про збільшення суми податкового зобов'язання на 665,37 тис. грн. у 2018 році, та на 11639,01 у 2019 році, та збільшення суми податкового кредиту на 713,72 тис. грн. та 12023,13 тис. грн. у 2018 і 2019 роках відповідно. Це свідчить про зростання як обсягів реалізації, так і обсягів надходження товарів підприємства. Спостерігаємо, що сума відшкодування ПДВ з державного бюджету з кожним роком збільшується. Тобто, просто кажучи, це сума яку держава винна підприємству і на кінець 2019 року на ТОВ «Голді Груп» вона становить 488,6 тис. грн.

Отже, здійснивши аналіз динаміки податкового зобов'язання та податкового кредиту з ПДВ ТОВ «Голді Груп» за 2017-2019 роки слід відмітити, що сума податкового кредиту значно перевищує податкове зобов'язання по ПДВ. Це свідчить про позитивну податкову політику стосовно ПДВ, тобто підприємство намагається зменшувати суму податкового зобов'язання за

рахунок закупівлі матеріально-технічної бази та товарі для майбутнього продажу.

Облік податку на додану вартість на ТОВ «Голді Груп» ведуть згідно з Інструкцією № 291 на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Для обліку податкового кредиту та зобов'язань використовують такі субрахунки: 643 «Податкові зобов'язання», 644 «Податковий кредит» [1]. Розглянемо детальніше структуру прямих податкових платежів ТОВ «Голді Груп» (рис. 2.2).

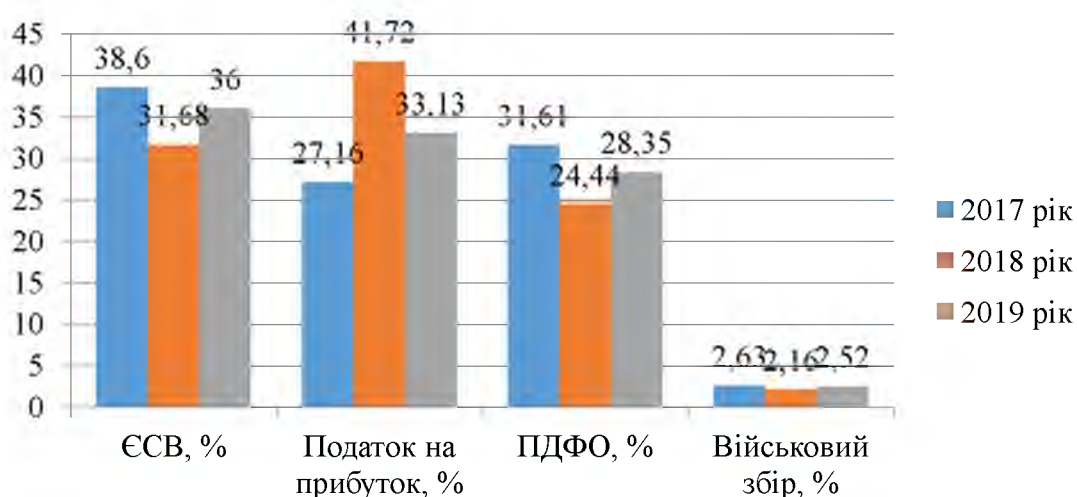

Рис. 2.2. Структура прямих податкових платежів ТОВ «Голді Груп», %

Аналіз структури податкових відрахувань ТОВ «Голді Груп» показав, що прямі податки складають значну долю податкових платежів підприємства в цілому, що є досить позитивним моментом діяльності. Варто звернути увагу, що темпи зростання податку на прибуток значно перевищують темпи зростання загальних відрахувань до бюджету на ТОВ «ГОЛДІ ГРУП». Порівняємо динаміку приросту суми податку на прибуток, взявши за базу суму податку на прибуток попереднього періоду (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка зростання податку на прибуток протягом 2017-2019 рр.

Показник	2017	2018	+/-	%	2019	+/-	%
Податок на прибуток, грн	17086	53561	36475	213,5	143715	90154	168,3

Отже, виходячи з даних таблиці спостерігаємо збільшення суми податку на прибуток у 2018 році на 36475 грн (213,5%), а у 2019 році на 90154 грн (168,3%). Збільшення суми даного пов'язане насамперед із збільшенням обсягів діяльності підприємства. Проте збільшення податку на прибуток є негативним явищем перш за все в політиці організації податкових платежів, оскільки збільшуючи його суму, підприємство збільшує податкове навантаження та погіршує свої фінансове становище.

Згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків №291 від 30.11.99 р. податок на прибуток на ТОВ «Голді Груп» обліковується на активному субрахунку № 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності». На дебеті цього рахунку ведеться облік належної за даними бухгалтерського обліку суми податку на прибуток від звичайної діяльності, на кредиті – списання на зменшення фінансових результатів діяльності підприємства в кореспонденції з дебетом субрахунку № 791 «Результат операційної діяльності» [1].

Податок на прибуток визначається різницею між валовим доходом звітного періоду та валовими витратами, а також сумою амортизаційних відрахувань. Податок на прибуток ТОВ «Голді Груп» сплачує щоквартально, не пізніше 20-го числа місяця, що слідує за звітним періодом та подає щорічну податкову декларацію в органи ДФС України.

Отже, проаналізувавши всі податкові платежі досліджуваного підприємства, можемо зробити висновки, що підприємство фактично сплачує до бюджету лише прямі податки, оскільки протягом трьох років своєї діяльності постійно збільшує суму ПДВ, що підлягає відшкодуванню з бюджету. Найбільшу суму податку ТОВ «Голді Груп» сплачує за єдиним соціальним внеском, потім з податку на прибуток і далі податки та збори з заробітної плати працівників. Слід відзначити, що у 2019 році підприємство зменшило суму податкових платежів завдяки грамотній податковій політиці щодо податку на додану вартість. Проте існують і негативні моменти, які можна вдосконалити за допомогою податкового планування на підприємстві.

2.2 Аналіз податкового навантаження ТОВ «Голді Груп»

Після дослідження податків що сплачує ТОВ «Голді Груп», доцільно буде проаналізувати важливий фінансовий показник діяльності підприємства – податкове навантаження. Цей показник дозволяє визначити ефективність податкової політики підприємства та рівень податкової безпеки. Рівень податкового навантаження можна визначати за кожним окремим податком, а також у комплексі. Аналіз податкового навантаження підприємства розпочнемо з розрахунку коефіцієнту сукупного податкового навантаження за формулою:

$$\text{КСПН} = \text{С под.} / \text{С дох.} \quad (2.1)$$

де, КСПН – коефіцієнт сукупного податкового навантаження;

С под. – сума податків, зборів, конкретного платника податків;

С дох. – сума доходів, обрана для розрахунку.

В результаті проведення досліджень, встановлено, що раціонально розраховувати КСПН можна за двома підходами: за методом нарахувань та касовим методом. Перший спосіб передбачає використання сум нарахованих податків до нарахованих доходів за правилами бухгалтерського обліку, а другий – сум фактично сплачених податків відносно руху коштів підприємства як доходів. Для розрахунку коефіцієнту сукупного податкового навантаження першим методом будемо використовувати вихідні дані наведені в дод. В.

Оскільки, динаміку податкових платежів ТОВ «Голді Груп» протягом 2017-2018 років ми проаналізували у попередніх підрозділах, проаналізуємо дохід підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2019 році зріс на 57 973,7 тис. грн (4713%) порівняно з 2017 роком, а інші доходи збільшились рівно на 12 тис. грн (2000%). В цілому на кінець 2019 року дохід по підприємству зріс на 57 985,7 тис. грн. або на 4711,9% порівняно з 2017 роком, що свідчить про зростання обсягів продажу товарів, продукції та послуг у декілька разів порівняно з першим роком діяльності.

Розрахунок КСПН протягом 2017-2019 років наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Розрахунок коефіцієнту сукупного податкового навантаження

ТОВ «Голді Груп» за 2017-2019 рр.

Розрахунок	Рік	Значення КСПН
8,77 тис. грн / 1 230,6 тис. грн	2017	0,007
25,9 тис. грн / 4 557,9 тис. грн.	2018	0,006
-52,48 тис. грн / 59 216,3 тис. грн	2019	-0,001

Отже, виходячи з даних таблиці 2.3, спостерігаємо що сукупний рівень податкового навантаження, навіть на початку діяльності був незначний і на кінець 2017 року на 1 грн доходу припадає лише 0,7 коп. податків, а у 2018 році цей показник ще більше зменшився та становив 0,6 коп. на 1 грн доходів підприємства. У 2019 році сума всіх податкових платежів має від’ємне значення (за рахунок перевищення податкового кредиту над зобов’язаннями) тому сукупне податкове навантаження у позитивному значенні відсутнє.

Тепер проаналізуємо КСПН за касовим методом, тобто враховуючи при цьому лише фактично сплачені суми податків. За допомогою дод. В ми можемо визначити частку сплачених податків за звітний період відносно отриманого доходу. Отже, відносно доходів підприємства частка фактично сплачених податків у 2017 році становила 5,11%, у 2018 – 2,82%, а у 2019 – 0,73%. Якщо порівняти коефіцієнти за методом нарахувань та касовим методом, бачимо явну різницю, що цілком нормально оскільки в першому варіанті ми враховуємо всі нараховані податки підприємства, а у другому – лише ті, що сплачені. Тому в даному випадку значну роль відіграє податок на додану вартість, оскільки підприємство його не перераховує до бюджету через відсутність податкових зобов’язань. Побудуємо діаграму для демонстрації динаміки податкового навантаження кожного податку, що сплачує досліджуване підприємство протягом 2017-2019 років (рис. 2.3)

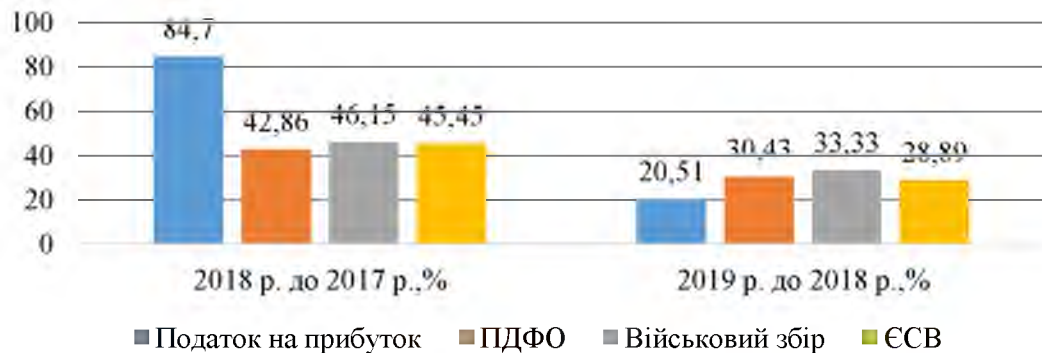
Важливо проаналізувати індивідуальне податкове навантаження окремо за основними податками підприємства. Коефіцієнт податкового навантаження з податку на прибуток розраховуємо за формулою:

$$K_{пп} = Пп / С \text{ дох.} \quad (2.2)$$

де, $K_{пп}$ – коефіцієнт податкового навантаження податку на прибуток;

$Пп$ – сума податку на прибуток за звітний період;

$С \text{ дох.}$ – сума доходів, обрана для розрахунку.

*Рис. 2.3. Динаміка податкового навантаження за кожним податком
ТОВ «Голді Груп» за 2017-2019 р.*

Встановлено (табл. 2.4), що рівень податкового навантаження у 2019 році зменшився на 0,012 або на 1,2%, порівняно з 2017 роком, тому це є позитивним моментом податкової політики підприємства.

Таблиця 2.4

*Розрахунок податкового навантаження з податку на прибуток
ТОВ «Голді Груп» за 2017-2019 рр.*

Розрахунок	Рік	Значення $K_{пп}$
17,086 тис. грн / 1 230,6 тис. грн	2017	0,014
53,561 тис. грн / 4 557,9 тис. грн.	2018	0,012
143,715 тис. грн / 59 216,3 тис. грн	2019	0,002

Далі перейдемо до аналізу податкового навантаження по ПДВ. Коефіцієнт податкового навантаження з податку на додану вартість зазвичай розраховується за формулою:

$$K_{пд} = С \text{ под.} / С \text{ заг.} \quad (2.3)$$

де, $K_{пд}$ – коефіцієнт податкового навантаження з ПДВ;

$С \text{ под.}$ – сума податкового зобов'язання, що підлягає до сплати в бюджет;

$С \text{ заг.}$ – сума загальних податкових зобов'язань (сума всіх реалізованих товарів, робіт, послуг) за звітний період.

Проте, проаналізувати податкове навантаження з податку на додану вартість за вищенаведеною формулою ми не зможемо, оскільки не маємо однієї із складових для розрахунку, а саме – суми податкового зобов'язання до сплати, оскільки сума ПДВ, що підлягає відшкодуванню з державного бюджету перевищує суму, що підлягає сплаті до бюджету. Але ми розглянемо інші показники, що допоможуть здійснити аналіз податкового тягара з ПДВ.

Насамперед, розпочнемо з того, що для зручності будь-якого суб'єкта підприємництва Державна фіскальна служба створила Електронний кабінет платника [17]. Цей ресурс дозволяє юридичним особам та фізичним особам-підприємцям працювати з органами ДФС дистанційно в режимі реального часу.

У Електронному кабінеті ТОВ «Голді Груп» у вкладці «Моніторинг ПН/РК» є показники D і P , які називають «блокувально-іммунітетними показниками» щодо ПДВ. Ці показники визначають чи може підприємство розраховувати на так званий захист від блокування податкових накладних та розрахунків коригувань. Згідно пп 3 і 4 Порядку зупинення реєстрації ПН/РК в ЄРПН, затвердженого постановою КМУ від 21.02.2018 р. № 117 (далі Порядку блокування № 117) ПН/РК не підлягають моніторингу і підлягають реєстрації в ЄРПН, якщо показники D і P мають одночасно такі значення: $D > 0,03$; $P < P_m \times 1,4$ (де, P_m – найбільша місячна сума ПДВ, зазначена в ПН/РК, зареєстрованих за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю складання ПН/РК) [2].

Показник-індикатор P – розраховується за даними ПН/РК, зареєстрованих у поточному місяці з урахуванням ПН/РК, поданих на реєстрацію. Варто зазначити, що заздалегідь точно розрахувати значення цього показника не можна, оскільки він змінюється в режимі реального часу. Показник-індикатор D – це показник так званого податкового навантаження і він є незмінним протягом місяця. Розраховується цей показник станом на 1-ше число місяця органами ДФС та стає доступним для перегляду в Електронному кабінеті платника 10-го числа кожного місяця. Згідно Порядку блокування № 117 індикатор D розраховується за формулою:

$$D = S / T \quad (2.4)$$

де, S – це загальна сума сплачених платником (з урахуванням його відокремлених підрозділів) за попередні 12 місяців, що передують місяцю складання ПН/РК, ЄСВ і всіх податків та зборів (окрім «імпортного» ПДВ);

T – загальна сума постачання товарів/послуг на митній території України, оподатковуваних ПДВ за ставками 0, 20 і 7 %, зазначена в ПН/РК, зареєстрованих у ЄРПН за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю, в якому складені ПН/РК. Обсяги постачання беруться без ПДВ [2].

На кінець 2017 року показник D взагалі відсутній (табл. 2.5), оскільки його розрахунок почали лише у 2018 році, тому абсолютне відхилення в 2019 році становить 0,01 або 100%. Щодо показника P , то його сума збільшилась у 2019 році, порівняно з 2017 роком на 1 655 593,35 тис. грн. або на 10565,07%.

Таблиця 2.5

Динаміка зміни показників D і P ТОВ «Голді Груп», 2017-2019 рр.

Показник	Грудень 2017	Грудень 2018	Грудень 2019	Відносне відхилення 2019р. від 2017р.	Абсолютне відхилення 2019р. від 2017р.
D	0	0,02	0,01	0,01	100
P	15 820,18	43 313,58	1 671 413,53	1 655 593,35	10565,07%

Отже, ТОВ «Голді Груп» не має захисту від блокування ПН/РК, оскільки показник $D < 0,03$ і складає на кінець 2019 року лише 0,01, тобто умова забезпечення «імунітету» не виконана. Це означає, що підприємство знаходиться в так званій «зоні ризику» і часто потерпає від блокувань податкових накладних та розрахунків коригувань. Для реєстрації заблокованої ПН/РК необхідно, зібрати пакет документів, що підтверджуватимуть законність операції, а це відповідно несе за собою залучення додаткових трудових ресурсів та часу.

В цілому рівень податкового навантаження є незначним і здійснюються заходи податкового планування ще з початку його діяльності. Проте в результаті дослідження податку на прибуток, дійшли висновку, що слід приділити більше уваги податковому плануванню для зменшення витрат та збільшення прибутку.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В міжнародній практиці для визначення податкового навантаження на економіку держави в цілому використовується коефіцієнт, що розраховується як відношення сукупної суми сплачених податків, включаючи відрахування у соціальні фонди) до ВВП (валового внутрішнього продукту). Рівень податкового тиску на доходи фізичних та юридичних осіб є важливою характеристикою податкової політики держави, оскільки держава шляхом зміни кількості податків, розміру їх ставок, форм і методів оподаткування, застосування податкових пільг може суттєво впливати на процеси розподілу ВВП між окремими секторами економіки, регіонами і на цій основі забезпечити їх послідовний розвиток та зміни у позитивну сторону у виробничій і соціальній сфері у підвищенні життєвого рівня населення [4, с. 22]. Сукупне податкове навантаження на економіку України продемонстровано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Показники податкового навантаження в Україні за 2015-2019 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
Питома вага збиткових підприємств у % до загальної кількості підприємств	26,7	27,0	27,6	26,1	26,4
Рівень податкового навантаження на підприємства, %	35	32,8	33,8	34,1	33,8

**Джерело: розраховано самостійно на основі [11; 13]*

Найбільшу питому вагу серед всіх податкових надходжень до зведеного бюджету України у 2019 році складають: податок на додану вартість – 378,7 млрд. грн. або 35%; податок з доходів фізичних осіб – 275,5 млрд. грн або 25,7%; акцизний податок – 137,1 млрд. грн або 12,8%; податок на прибуток – 117,3 млрд. грн. або 10,9%. Також необхідно відзначити достатньо високу частку збиткових підприємств (26,4%), що негативно впливає на наповненість бюджету України, оскільки такі підприємства найчастіше не в повному обсязі або із запізненням сплачують податкові зобов'язання. За таких умов податкового тиску підприємствам слід шукати шляхи щодо оптимізації оподаткування, можливої

мінімізації податків, що допоможе заощадити кошти на певний час та стабілізувати фінансовий стан при цьому не порушуючи податкове законодавство.

Отже, в цілому по Україні підприємства страждають від надмірного податкового навантаження, що в свою чергу призводить до тінізації бізнесу. Тому зменшення податкового тиску є однією з першочергових умов для виходу країни з економічної кризи і сприятиме позитивним змінам у економічній та соціальній сфері. При цьому роль держави полягає у забезпеченні чітких, зрозумілих, стабільних правил оподаткування та обґрунтованого, прозорого, ефективного розподілу державних видатків. Варто додати, що застосування інформаційного ресурсу при вдосконаленні податкових систем внаслідок діджиталізації зможе полегшити компроміс ефективності-справедливості оподаткування [12, с. 105].

На підставі проведеного дослідження, сформуємо рекомендації щодо вдосконалення податкового планування в ТОВ «Голді Груп» (дод. Г). Розподіл посадових обов'язків осіб, що задіяні в податковому плануванні ТОВ «Голді Груп» також можна здійснювати за допомогою матриці прийняття управлінських рішень, що продемонстрована в дод. Д. Оскільки досліджуване підприємство має лінійно-функціональну структуру податкового планування, ключовими посадами в цьому процесі є директор підприємства та директор з економіки, яким підпорядковується відділ бухгалтерії. Побудова матриці є досить простим способом розподілу обов'язків і дозволить:

- побачити і проаналізувати процеси з підготовки, прийняття і виконання завдань податкового планування;
- виявити структурні частини системи податкового планування, які можуть бути недостатньо навантажені або перевантажені;
- колективно обговорити і прийняти поставлені завдання, розподілити обов'язки та відповідальність при здійсненні податкового планування;
- на її основі полегшити складення посадових інструкцій працівників задіяних у податковому плануванні.

Розглянемо методи податкового планування, які можна спробувати використати в ТОВ «Голді Груп». Метод відтермінування податкових платежів дасть змогу перенести момент виникнення податкових зобов'язань на наступний звітний період. Для прикладу таким способом можна «відтягувати» термін сплати по ПДВ шляхом перерахування певної суми коштів постачальнику в останній день звітного періоду. В такому випадку сума коштів буде зарахована як аванс на майбутні постачання товарів або послуг, а податковий кредит підприємства буде збільшений у поточному звітному періоді. Слід зазначити, що метод фіктивного заниження бази оподаткування або її приховування не варто використовувати, оскільки це є прямим податковим правопорушенням і несе за собою негативні наслідки, а також суперечить основному принципу податкового планування – законності.

В ТОВ «Голді Груп» може використовувати метод заміни форми господарських відносин, що дозволить вплинути на ефективність здійснення податкового планування. Суть методу полягає у тому, що підприємство має можливість здійснювати будь-які господарські операції за декількома варіантами. При цьому вибір форми договорів, окремих їх умов або контрагента майже ніяк не обмежується законодавчими документами та нормами. Таким чином ТОВ «Голді Груп» може замінити операцію, яка в результаті оподаткування значно впливає на податкове навантаження підприємства, на операцію яка буде максимально близькою за змістом до потрібної, але при цьому застосувати пільговий режим обкладання податками. Проте, слід відзначити, що такий метод стосується саме заміни комплексу всіх прав і зобов'язань, а не лише окремих пунктів. Тобто це має бути реальна заміна, а не фіктивна угода. Такий метод ТОВ «Голді Груп» може використовувати при укладанні договорів з купівлі-продажу з відстроченням платежу, змінивши його на договір комісії.

Також досліджуване підприємство може застосовувати метод поділу господарських відносин, який ґрунтується на попередньому методі. В даному випадку пропонується змінювати не всю операцію, а її окрему частину. Для прикладу, ТОВ «Голді Груп» планує здійснити зовнішнє утеплення будівлі у м.

Кременчук і для цього буде залучати сторонню допомогу. Тому, виходячи з принципу дії методу поділу, пропонуємо окремо заключати договір цивільно-правового характеру (далі договір ЦПХ) з фізичною особою, яка буде виконувати роботи та окремо договір на придбання необхідних будівельних матеріалів. Сума винагороди за договором ЦПХ так само, як і заробітна плата штатних працівників, підлягає оподаткуванню ПДФО і ВЗ, а також входить до бази нарахування ЄСВ. Таким чином, укладення окремих договорів дасть можливість зменшити суму податків порівняно з тим, як це було б у випадку об'єднання сум робіт і матеріалів в один договір.

Механізм удосконалення податкового планування має бути спрямований на мінімізацію податкових платежів підприємства, що може бути досягнуто лише здійсненням ефективної податкової політики підприємства. Оптимізувати податкові платежі можна шляхом порівняння існуючих варіантів систем оподаткування та ставок податків. Оскільки ТОВ «Голді Груп» має дохід в розмірі більше 7 млн грн. за рік, ми не можемо запропонувати перевести його на спрощену систему оподаткування. Проте підприємство має два структурні підрозділи, тому можна розглянути варіант з відокремленням цих підрозділів у окремі філії головного підприємства. Виходячи з розрахунків найвигідніших варіантів системи оподаткування в попередньому розділі та даних фінансової звітності підприємства, ми можемо прослідкувати темпи зростання податкових платежів при цьому прогноз на 2020 рік складаємо за середнім відсотковим значенням попередніх років діяльності підприємства (рис. 3.1).

Рис. 3.1 Темпи зростання податкових платежів та прогноз на 2020 рік

Оскільки, ми проаналізували темпи зростання податкових платежів ТОВ «Голді Груп», можемо порахувати умовно майбутню суму податкових платежів, якщо підприємство залишиться на загальній системі оподаткування. Розрахунок здійснюємо на основі даних діяльності на кінець 2019 року, враховуючи приріст податкових платежів продемонстрований на рис. 3.1 (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Прогноз майбутніх сум податкових платежів на 2020 рік на загальній системі оподаткування для ТОВ «Голді Груп»

Назва податку	Розрахунок умовної суми податку	Прогнозована сума
Податок на прибуток	143715 x 190,9%	274351,9
Умовний ПДВ до сплати	819420,33 x 289,1%	2368944,2
ЄСВ	156378,78 x 175,9%	275070,27
ПДФО	123093,93 x 175,05%	215475,9
ВЗ	10931,08 x 180,7%	19752,5
Разом податкових платежів	Додаємо всі податки	3153594,75

Таким чином, розрахувавши прогнозовані суми податків ТОВ «Голді Груп» на 2020 рік, спостерігаємо що загальна сума становитиме близько 3 153,6 тис. грн. Сума є досить значною для підприємства тому виходячи з умовних розрахунків, запропонуємо варіант поєднання спрощеної та загальної системи оподаткування підприємства. Таким чином, головне підприємство у Кременчуці залишиться на загальній системі оподаткування, а філії у Кривому Розі та Харкові будуть на спрощеній. Шляхом проведення аналізу виявлено, що структурні частини кожного підрозділу підприємства щодо сум сплачених податкових платежів на кінець 2019 року розділені у таких пропорціях: 85% - Кременчук, 10% - Харків, 5% - Кривий Ріг. Тому прогножуючи показники податкових відрахувань у 2020 році, будемо орієнтуватись на ці ж пропорції.

Для того щоб визначити суму єдиного податку підприємства ми умовно беремо Дт 311 рахунку за попередній рік, так як і в попередньому розділі при розрахунку найвигіднішої системи оподаткування. Проведемо розрахунки порівняння альтернативних систем оподаткування з розбивкою по філіалам за допомогою таблиці 3.7. Після розрахунку податкових платежів за спрощеною та загальною системою оподаткування, ми бачимо, що для ТОВ «Голді Груп»

вигіднішим варіантом буде оподаткування відокремлених підрозділів за спрощеною системою, а саме за ставкою єдиного податку 5% без ПДВ. Нові податкові платежі у консолідованому вигляді за запропонованою системою продемонстровано у табл. 3.8. В цілому по підприємству, за нашими прогнозами можна досягти економії у 2020 році, якщо відділити структурні підрозділи у окремі філії: 3153594,77 грн - 268 0555,54 грн - 451904,81 грн = 21 134,42 грн – це сума економії податкових платежів у разі переведення підрозділів підприємства на спрощену систему оподаткування. Отже, у результаті проведеного дослідження, ми можемо зробити висновок що запропонований спосіб зменшення податкових платежів є ефективним для ТОВ «Голді Груп».

Для забезпечення вчасного перерахування податкових платежів до бюджету на підприємстві слід складати платіжний календар на кожен місяць не пізніше ніж за 3 дні до початку нового звітного періоду. Такий календар повинен складатися директором з економіки і узгоджуватись з головним бухгалтером підприємства. А для того щоб забезпечити можливість сплати податків необхідно складати бюджети на кожен рік, квартал або місяць. Це дозволить визначити здатність підприємства на певну дату сплатити податок, враховуючи при цьому планові витрати та надходження грошових коштів. У ТОВ «Голді Груп» важливо складати бюджет як мінімум на місяць з розбивкою на декади або тижні. Процесом складання бюджетів варто займатись директору з економіки разом з головним бухгалтером. Це інструмент податкового планування надає можливість контролювати витрати підприємства і забезпечувати досягнення запланованих економічних показників. Кінцевий варіант бюджету затверджується директором підприємства та передається на виконання у відділ бухгалтерії. Варто зазначити, що важливим етапом у процесі податкового планування є контроль за виконанням поставлених задач. Контроль передбачає спостереження за виконанням бюджету підприємства, платіжним календарем, виявлення відхилень від запланованих показників і доведення інформації до керівника підприємства для прийняття подальших рішень з метою виправлення ситуації.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можемо зробити такі висновки:

1. Визначено місце податкового планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору. Доведено, що оподаткування має значний вплив на прибутковість, тому податкове планування на рівні підприємств не обмежується максимізацією прибутку після оподаткування, а являє собою комплекс заходів, спрямованих на формування розміру та розподілу податкового тягаря. Концепція податкового планування полягає у плануванні та здійсненні заходів, спрямованих на збільшення фінансового результату діяльності підприємства шляхом мінімізації податкового навантаження з використанням норм, дозволених законодавством. Відповідно, здійснення податкового планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору дозволяє досягти встановлені пріоритети діяльності та повинно бути елементом стратегії розвитку підприємств.

2. Досліджено організацію та етапи податкового планування на підприємстві. Розкрито механізм здійснення податкового планування в ТОВ «Голді Груп». Встановлено, що через обмеженість трудових ресурсів та незначні розміри підприємства, відсутній окремий відділ або фахівець з питань податкового планування. Проте, ці функції розподілені між директором підприємства, директором з економіки та відділом бухгалтерії. Досліджено методи податкового планування, які використовує ТОВ «Голді Груп»: планування з застосуванням податкових пільг, щорічний перегляд і вибір оптимальної форми оподаткування, зменшення бази до оподаткування податком на прибуток; відтермінування податкового платежу. Визначено, що ТОВ «Голді Груп» використовує лише законні методи податкового планування.

3. Проаналізовано динаміку сплати та структуру податкових платежів ТОВ «Голді Груп». Встановлено, що підприємство є платником податку на додану вартість, ПДВ, ПДФО, військового збору та ЄСВ. Проте фактично сплачує всі вищенаведені податки, крім ПДВ, оскільки здійснює ефективну податкову

політику та використовує метод відтермінування податкового платежу, забезпечуючи перевищення податкового кредиту над податковими зобов'язаннями з ПДВ на кінець кожного звітного періоду. Досліджено динаміку зростання податкових платежів та встановлено, що у 2019 році у відношенні до отриманих доходів сума податків зменшилась на 43648,7 тис. грн. порівняно з 2017 роком, що свідчить про ефективну податкову політику підприємства.

4. Здійснено аналіз рівня податкового навантаження в ТОВ «Голді Груп» з метою розробки подальших заходів щодо оптимізації податкового планування. Також розглянуто показники «ризикованості» щодо блокування податкових накладних та розрахунків коригувань в ЄРПН. Після проведення дослідження різних показників податкового навантаження, встановлено що його рівень в ТОВ «Голді Груп» є незначним, проте слід більше зосередитися на питанні податкового планування з податку на прибуток.

5. Запропоновано шляхи оптимізації податкового планування. Побудовано стратегію щодо удосконалення механізму податкового планування в ТОВ «Голді Груп». Запропоновано внести зміни до посадових інструкцій осіб та встановити кваліфікаційні вимоги для працівників, що безпосередньо задіяні у процесі податкового планування з метою грамотного розподілу обов'язків, правильної організаційної структури та забезпечення кваліфікованого персоналу. Побудовано матрицю управлінських рішень, що дозволить: побачити і проаналізувати процеси з підготовки, прийняття і виконання завдань податкового планування; виявити структурні частини системи податкового планування, які можуть бути недостатньо навантажені або перевантажені; колективно обговорити і прийняти поставлені завдання, розподілити обов'язки та відповідальність при здійсненні податкового планування. Здійснено прогнозування майбутніх податкових платежів на основі темпів зростання за попередні роки та рекомендовано відокремити структурні підрозділи у окремі філії, що дозволить частково перейти на спрощену систему оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999 р. «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій»
2. Постанова Кабінету Міністрів України №117 від 21.02.2018 р. «Порядок зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних»
3. Адамик О. В. Податкове планування: навч. посіб. Тернопіль: ТАНГ, 2005. 99 с.
4. Аранчій В. І., Мисник Т. Г. Податкове навантаження та методологічні основи його виміру. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії: серія економічні науки*. 2013. Випуск 2 (7). Т. 2. С. 21-27.
5. Вовк Д. О. Етичні аспекти податкового планування. *Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації: тези доповідей 74-ї науково-практичної міжвузівської студентської конференції* (м. Київ, 19 листопада 2020 року). 2020. С. 22.
6. Голяш І. Д., Романів С. Р., Черешнюк О. М. Податкове планування підприємства як засіб запобігання правопорушенням. *Гроші, фінанси і кредит*. 2018. № 18. С. 309–313.
7. Давискіба К. В., Карпова В. В., Ревенко Т. В. Проблемні аспекти класифікації методів податкового планування на підприємстві. *Теорія та практика державного управління*. 2009. №2 (61). С. 1–6.
8. Долішня Т. І. Облік податків та податкових платежів: управлінський аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2018. № 9 (37). С. 180-184.
9. Єзгор Л. Планування – основний елемент фінансового менеджменту підприємства в Україні. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. №19. С. 219–223.

10. Єлісеєв А. В., Загородній А. Г. Види податкового планування за класифікаційними ознаками. *Податкове планування*. 2011. № 9. С. 17.
11. Надходження податків і зборів: Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/>
12. Синютка Н. Г. Трансформація оподаткування та податкових процедур в інформаційному суспільстві: теоретичний концепт. *Облік і фінанси*. 2019. № 3 (85). С. 100-106.
13. Статистичні збірники Міністерства фінансів «Бюджет України». URL: <https://mof.gov.ua/>
14. Супруненко С.А. Вдосконалення податкового планування в інтересах держави та підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2009. № 2. С. 349–352.
15. Ховрак І. В., Вовк Д. О. Податкове планування в системі обліково-управлінського інформаційного простору. *Облік і фінанси*. 2020. № 4. С. 75-81.
16. Шкроміда В. В., Гнатюк Т. М., Мельник Н. Б. Податкове бюджетування на підприємстві в умовах мінливого бізнес-середовища: бути чи не бути. *Облік і фінанси*. 2019. № 1 (83). С. 139-144.
17. Що таке «електронний кабінет платника»? Державна фіскальна служба України: офіційний портал. URL: <http://ch.sfs.gov.ua/>
18. Iwin-Garzyńska J. Nowe oblicze optymalizacji podatkowej w Polsce. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*. 2016. № 5 (83). cz. 1. S. 97–107.
19. Pietrasz P. Opodatkowanie dochodów nieujawnionych. Kraków, 2007, s. 43.
20. Soetan T., Oyetunji O. Tax Planning for Organization Survival: How Relevant is Accounting Theory. *International Journal of Innovative Science and Research Technology*. 2018. Volume 3, Issue 8. P. 205-211.
21. Vijver A., Cassimon D., Engelen P. A Real Option Approach to Sustainable Corporate Tax Behavior. *Sustainability*. 2020. № 12. 5406.
22. Wahab N., Holland K. Tax Planning, Corporate Governance and Equity Value. *British Accounting Review*. 2012. № 44: 2. P. 111-124.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1

Порівняльна характеристика двох підходів податкового планування

Ознака	Характеристика	
	Бюджетування податків	Планування податків
Мета	Обчислення сум окремих податків і загальної суми податкових платежів на плановий період	Оптимізація (мінімізація) сум окремих податків і загальної суми податкових платежів у плановому періоді
Необхідні знання фахівця	Знання податкового законодавства, що передбачає встановлення переліку податків, механізму їх сплати та платіжного календаря податкових платежів	Розробка конкретних схем законного зменшення податкового тиску
Альтернативність планування	Одноваріантне	Передбачає багато варіантів
Використання інструментів планування	Розглядаються податкові пільги, можливі за конкретного виду діяльності	Розглядаються можливі схеми оптимізації податкових платежів
Результат планування	Сума податків, що підлягають сплаті до бюджету та позабюджетних фондів	Рівень зменшення податкового навантаження на підприємство

**Джерело: складено на основі [3, с. 18]*

Таблиця 2

Показники податкового навантаження підприємства

№ з/п	Показник	Порядок обчислення
1.	Сума податків, зборів, обов'язкових платежів сплачуваних підприємством.	– загальна сума податків; – сума податків за окремі періоди(місяці, квартали, роки), їх динаміка, сума окремих видів податків; – сума податків за складовими цінами реалізації(податки, які відносять на собівартість продукції, податки з прибутку, акцизи.
2.	Структура податків та окремих їх видів у собівартості продукції, в ціні виробника та в ціні реалізації	Ця структура може формуватися як для загального обсягу виробництва чи реалізації, так і для обсягу за окремими видами продукції та робіт(послуг)
3.	Коефіцієнт оподаткування доходів	Код=Пц/Дв Пц - сума податків, що включають до ціни продукції і сплачують з доходів підприємства за певний період, грн.; Дв – сума валового доходу за цей період, грн.
4.	Коефіцієнт оподаткування прибутку	Коп=Пп/Прб Пп – податки,що сплачують з прибутку за певний період, грн.; Прб – балансовий прибуток підприємства за цей період, грн.
5.	Загальний коефіцієнт оподаткування підприємства	Коз=Пз/Ппр Пч – чистий прибуток підприємства, отриманий від усіх видів господарської діяльності за певний час, грн.; Ппр – прямі податкові платежі за цей період, грн..
6.	Коефіцієнт використання податкових пільг	Кпп= З/П З - сума податкових пільг, які підприємство використовує згідно чинного законодавства за певний час, грн.; П – загальна сума податкових платежів підприємства за цей час,грн.
7	Коефіцієнт ефективності використання податкової політики	Кепп=Еп1/Еп0 Еп1 – економія податкових платежів завдяки податковому плануванню за певному періоді; Еп0 – сума податкових платежів в базовому періоді.

*Джерело: складено на основі [7, с. 66-71]

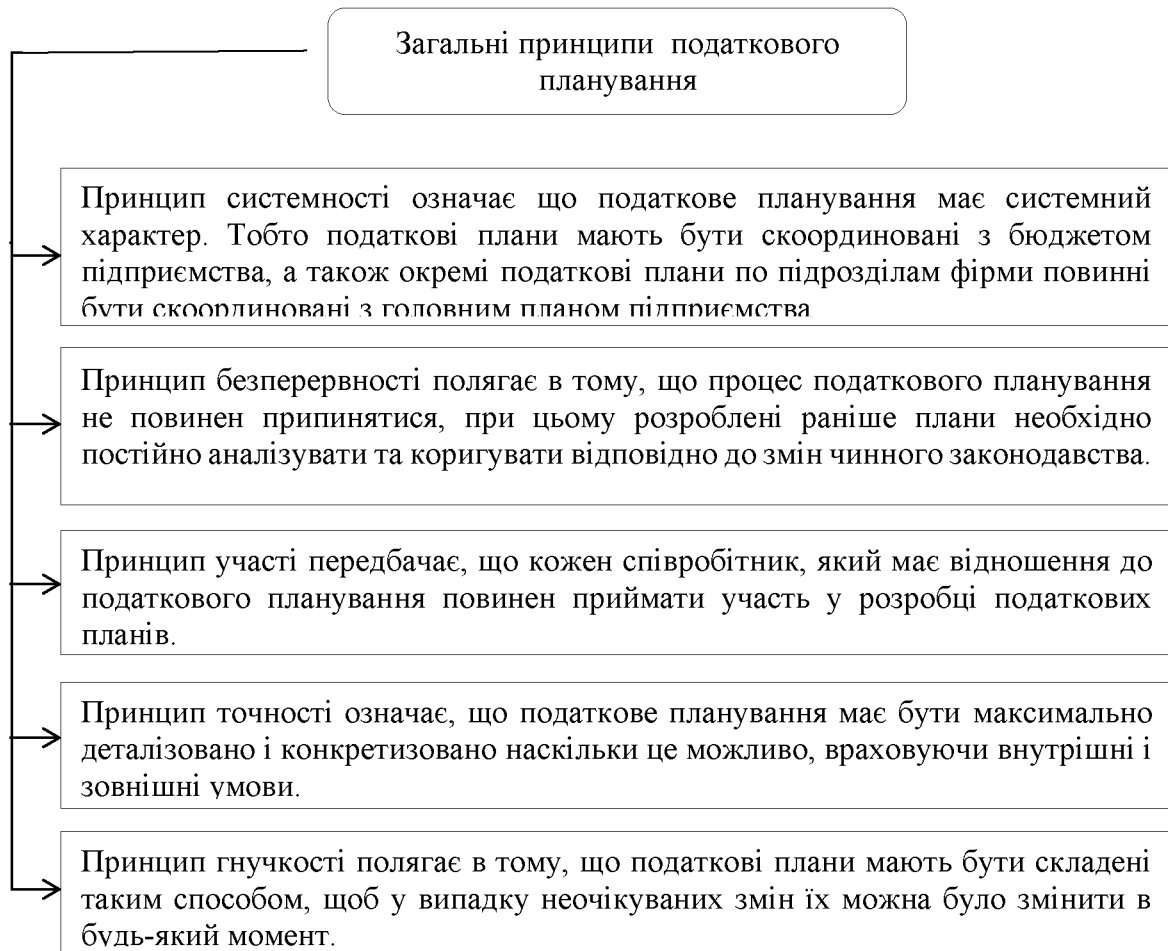

Рис. 1 Загальні принципи податкового планування

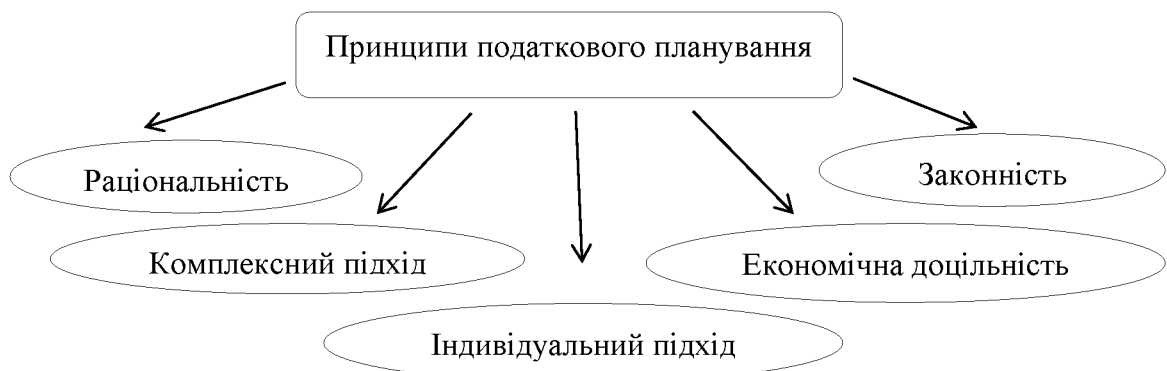

Рис. 2 Спеціальні принципи податкового планування

Рис. 3 Методи податкового планування

**Джерело: складено на основі [6, с. 30; 10, с. 33]*

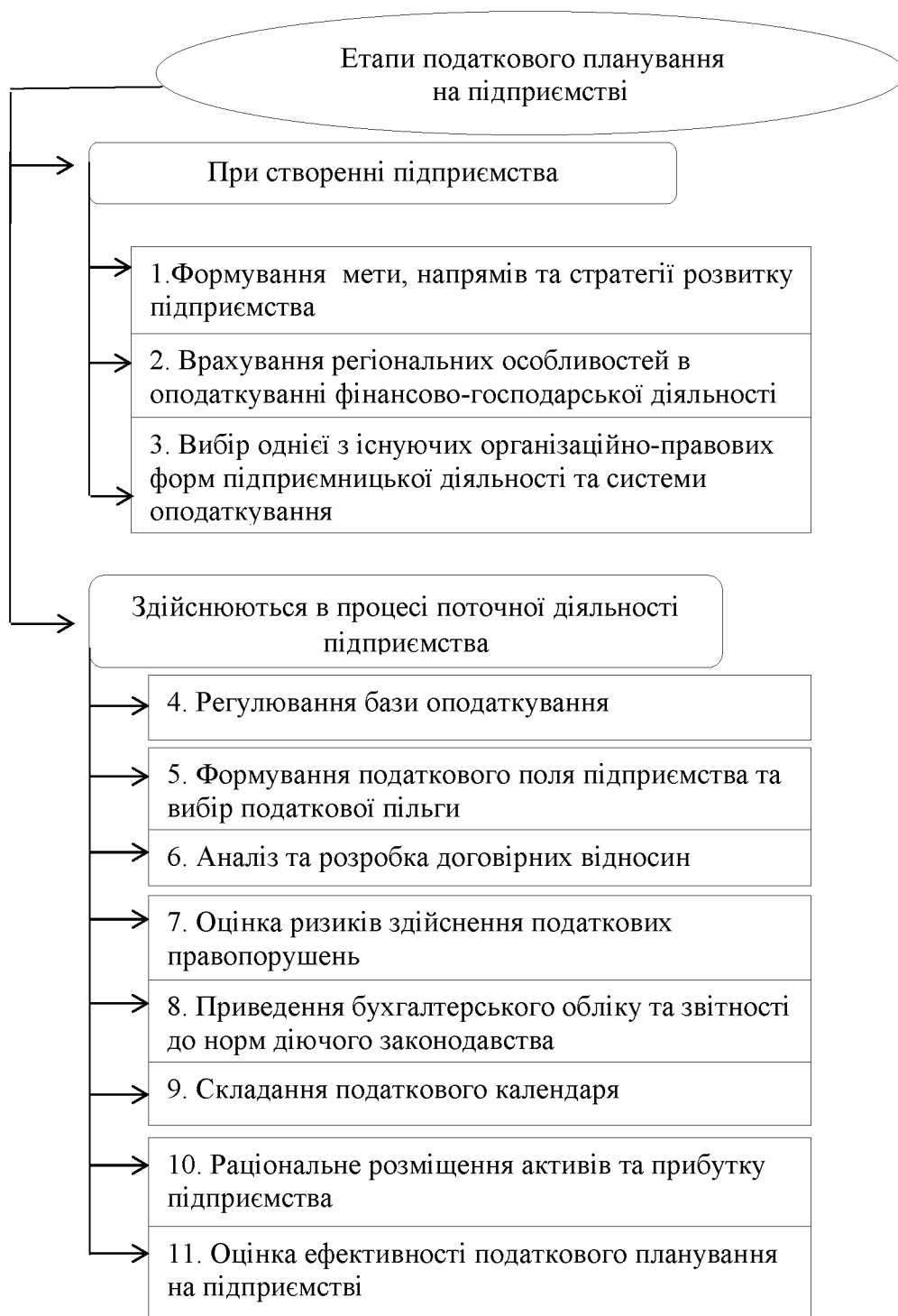

Рис. 4 Етапи податкового планування на підприємстві

*Джерело: сформовано на основі [3, с. 25; 14, с. 533]

Додаток Б

Таблиця 1

Розподіл функцій податкового планування

Група працівників	Функції
Керівний склад ТОВ «Голді Груп», що здійснює податкове планування: директор підприємства та директор з економіки	<p>Директор підприємства:</p> <ul style="list-style-type: none"> – контроль за правильністю нарахування бази оподаткування, вчасністю сплати; – представлення інтересів підприємства в податкових і судових органах; – розробка разом з директором з економіки та головним бухгалтером схем оптимізації податкового планування; – прийняття рішень щодо впровадження планів з оптимізації оподаткування підприємства. <p>Директор з економіки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розробляє схеми щодо реалізацію податкового планування на підприємстві; – здійснює прогнозований розрахунок планових сум податків, як треба сплатити до бюджету; – проводить звірку кредиторської та дебіторської заборгованості з податкових платежів разом з відділом бухгалтерії; – разом з головним бухгалтером складає календарі та реєстри сплати податкових платежів; – надає керівнику підприємства звіт про суму заборгованості з податків до державного бюджету та позабюджетні фонди.
Відділ бухгалтерії ТОВ «Голді Груп» також відіграє значну роль у податковому плануванні, оскільки саме на даних бухгалтерської звітності базується прогнозування майбутніх податкових витрат та доходів підприємства.	<p>На головного бухгалтера покладено відповідні функції щодо здійснення податкового планування:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналіз чинного податкового законодавства та рекомендації для керівного складу підприємства; – контроль за правильністю ведення податкового обліку; – розрахунок податкових платежів, що підлягають сплаті до бюджету; – складення та подання податкових декларацій, довідок та інших документів, що подається до податкових та статистичних органів; – складення плану майбутніх податкових відрахувань; – допомога у розробці оптимізаційних схем оподаткування підприємства. <p>Для всіх інших працівників бухгалтерії складено такі обов'язки: правильне оформлення первинних документів, на підставі яких відбувається подальше заповнення податкових декларацій; здійснення перерахування податків до бюджетів різних рівнів.</p>

**Джерело: складено автором самостійно*

Додаток В

Таблиця 1

Загальні відомості про ТОВ «Голді Груп»

Показник	Зміст показника
Повна назва підприємства	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «Голді Груп»
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Форма власності	Приватна власність
Ідентифікаційний код юридичної особи (код ЄДРПОУ)	41171986
Код за КОАТУУ	5310436100
Юридична адреса	39631, Полтавська обл., місто Кременчук, вул. Бетонна, буд. № 23
Види діяльності підприємства	46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням (основний); 25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій; 46.13 Діяльність посередників у торгівлі деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами; 46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту; 46.72 Оптова торгівля металами та металевими рудами; 47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах; 49.41 Вантажний автомобільний транспорт; 24.34 Холодне волочіння дроту; 25.12 Виробництво металевих дверей і вікон; 25.62 Механічне оброблення металевих виробів; 25.93 Виробництво виробів із дроту, ланцюгів і пружин;
Види діяльності підприємства	25.99 Виробництво інших готових металевих виробів, н. в. і. у.; 46.74 Оптова торгівля залізними виробами, водопровідним і опалювальним устаткуванням і приладдям до нього; 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля; 47.52 Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах; 47.99 Інші види роздрібної торгівлі поза магазинами; 52.10 Складське господарство; 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.
Чисельність працівників	29 чоловік

Таблиця 2

Податкові платежі ТОВ «Голді Груп» за 2017-2019 рр.

Назва податку	Рік діяльності			Відхилення 2019 р. до 2017 р.	
	2017	2018	2019	+/-	%
Податок на прибуток, грн	17086	53561	143715	126629	741,13
Податок на додану вартість (ПДВ), що підлягає сплаті до бюджету, тис. грн	246,18	911,55	12550,56	12304,38	4998,12
Податок на додану вартість (ПДВ), що підлягає відшкодуванню з бюджету, тис. грн	-300,31	-1014,03	-13037,16	-12736,7	4241,2
Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) в т.ч:	24320,05	40670,19	156378,78	132058,7	543
Нарахування ЄСВ роботодавцями інвалідам (8,41 %), грн	-	-	2437,20	2437,20	100
Нарахування ЄСВ роботодавцями (22 %), грн	24320,05	40670,19	153941,58	129621,5	532,98
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), грн	19898,22	31372,65	123093,93	103195,7	518,62
Військовий збір (ВЗ), грн	1658,20	2773,01	10931,08	9272,88	559,2
Разом:	8832,47	25896,85	-52481,21	-43648,7	494,18

*Джерело: складено та розраховано автором на основі даних звітності ТОВ «Голді Груп»

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку загального коефіцієнту податкового навантаження на ТОВ «Голді Груп» за 2017-2019 рр.

№	Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Податки збори та інші обов'язкові платежі				
1.	Податок на прибуток, грн	17 086	53 561	143 715
2.	ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету, грн	246 117,28	911 556,28	12 550 562,84
3.	ПДВ, що підлягає відшкод. з бюджету, грн	-300 314,15	-1 014 028,47	-13 037 163,40
4.	Місцеві податки та збори, грн	19 898,22	31 372,65	123 093,93
5.	Військовий збір, грн	1 658,20	2 773,01	10 931,08
6.	Єдиний соціальний внесок, грн	24 320,05	40 670,19	156 378,78
	Разом:	8765,60	25 904,66	-52481,77
Дохід				
7.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1 230,0	4 557,8	59 203,7
8.	Інші доходи, тис. грн	0,6	0,1	12,6
	Разом:	1 230,6	4 557,9	59 216,3

Таблиця 4

*Розрахунок КСПН ТОВ «Голді Груп»
за касовим методом протягом 2017-2019 рр.*

№ з/п	Показник	Сума сплачених податків, тис. грн	Отриманий дохід, тис. грн	Частка податку, %
2017 рік				
1	ПДВ	-	-	-
2	Податок на прибуток	17,086	-	1,39
3	ПДФО	19,898	-	1,61
4	Військовий збір	1,658	-	0,13
5	ЄСВ	24,32	-	1,98
	Разом:	62,962	1 230,6	5,11
2018 рік				
1	ПДВ	-	-	-
2	Податок на прибуток	53,561	-	1,17
3	ПДФО	31,373	-	0,69
4	Військовий збір	2,773	-	0,06
5	ЄСВ	40,67	-	0,90
	Разом:	128,377	4 557,9	2,82
2019 рік				
1	ПДВ	-	-	-
2	Податок на прибуток	143,715	-	0,24
3	ПДФО	123,093	-	0,21
4	Військовий збір	10,931	-	0,02
5	ЄСВ	156,378	-	0,26
	Разом:	434,119	59 216,3	0,73

**Джерело: складено автором самостійно*

Додаток Г

Рекомендації щодо вдосконалення податкового планування в ТОВ «Голді Груп»

Ефективне податкове планування на досліджуваному підприємстві може здійснюватись лише за умови правильної організаційної структури та грамотного розподілу обов'язків між посадовими особами. Тому посадові інструкції працівників, які безпосередньо приймають участь у процесі податкового планування, мають містити в собі додаткові спеціальні вимоги. Тому, виходячи з інформації про те як і ким здійснюється податкове планування на підприємстві доцільно буде внести певні поправки до посадових інструкцій відповідальних осіб:

1) Директор підприємства ТОВ «Голді Груп» здійснює контроль і керівництво над всіма учасниками податкового планування. Очолює підготовку проектів поточних планів та бере участь у розробці стратегії діяльності підприємства враховуючи можливі зміни внутрішніх і зовнішніх умов, а також податкової політики держави.

Здійснює керування над складанням планів з податкового планування на будь-який термін. Організовує контроль виконання поставлених завдань підлеглими посадовими особами.

Директор підприємства повинен володіти знаннями про: стратегію підприємства та напрямів його розвитку; правила ведення податкового планування на підприємстві; порядок оформлення операцій і організацію документообігу з податкового планування; форми і порядок фінансових розрахунків; принципи складання бізнес-планів, фінансових, податкових планів, планів по прибутку; методи економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства; основи охорони праці; основи трудового законодавства; основи виробничого процесу; знати і володіти сучасною електронно-обчислювальною технікою та програмами.

Кваліфікаційні вимоги: вища економічна освіта і стаж роботи за спеціальністю, в тому числі на керівних посадах не менше 5 років.

2) Директор з економіки здійснює основну роботу з податкового планування, яка спрямована на оптимізацію податкових платежів та покращення фінансового стану підприємства.

Директор з економіки аналізує дані попередніх періодів діяльності ТОВ «Голді Груп» та на їх основі готує вихідні дані для складання поточних та перспективних податкових планів. Він виконує планові розрахунки, прогнозує майбутні доходи та витрати підприємства, а також доводить інформації про планові показники до всіх структурних підрозділів підприємства. Здійснює комплексний економічний аналіз господарської діяльності ТОВ «Голді Груп» з метою виявлення резервів для зменшення податкових відрахувань до бюджетів та більш раціонального використання ресурсів підприємства.

Директор з економіки здійснює маркетингове дослідження та перспективи розвитку підприємства в умовах ринкової економіки. А також здійснює контроль за виконанням планових завдань всіма відділами підприємства та його структурними підрозділами.

Директор з економіки повинен знати: податкове і митне законодавство; організацію податкового планування на підприємстві; етапи здійснення аналізу господарської діяльності підприємства; порядок складання поточних, середньо- та довгострокових податкових планів; трудове законодавство; можливості застосування сучасної техніки для розрахунку техніко-економічних показників діяльності підприємства.

Кваліфікаційні вимоги до директора з економіки: вища економічна освіта та стаж роботи на посаді економіста не менше 2 років.

Головний бухгалтер, який бере участь у проведенні податкового планування, здійснює ведення податкового та бухгалтерський облік на підприємстві. Здійснює розрахунок поточних податкових платежів та прогнозує їх суму на майбутнє, виходячи з даних показників обліку

грошових засобів, що надходять, товарно-матеріальних цінностей, основних засобів. Забезпечує вчасне та правильне відображення всіх господарських операцій на бухгалтерських рахунках.

Працює над вдосконаленням організації та впровадження сучасних та ефективних форм і методів податкового обліку на підприємстві. Контролює дотримання фінансової дисципліни у розрізі вчасно та правильно перерахованих податкових платежів, а також подачі податкової звітності у відповідні податкові органи.

3) Головний бухгалтер приймає участь у розробці поточних та середньострокових податкових планів та вивчає передовий досвід податкового планування.

Головний бухгалтер повинен знати: законодавчі, нормативні акти, положення, інструкції по здійсненню бухгалтерського і податкового обліку; порядок документального оформлення операцій підприємства та правила їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку; методи економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства; трудове законодавство; можливості використання електронно-обчислювальної техніки для спрощення ведення бухгалтерського та податкового обліку.

Кваліфікаційні вимоги на посаду головного бухгалтера: вища професійна освіта та стаж роботи на посаді бухгалтера або аудитора не менше 3 років.

Доцільно було б прийняти на роботу юриста, оскільки на даний момент така посада відсутня у штатному розписі ТОВ «Голді Груп». Це дозволить підприємству отримувати консультації щодо укладення господарських договорів, перевірки їх правомірності, допомогу у розробці документів податково-правового характеру, допомогу у підготовці позовів про визнання недійсними рішення посадових осіб податкових органів. Мати юриста на підприємстві означає мати офіційного представника від імені підприємства для вирішення різноманітних спорів, в тому числі і податкових, в судах. У випадку, якщо для підприємства буде не вигідно утримувати в штаті на постійній основі юриста, можна використати варіант на 0,5 або взагалі 0,25 робочої ставки. Ще одним варіантом може бути залучення на регулярній основі юридичних консультацій сторонніх юристів.

**Джерело: складено автором самостійно*

Додаток Д

Таблиця 1

*Матриця прийняття управлінських рішень
у процесі податкового планування ТОВ «Голді Груп»*

Задачі податкового планування	Директор підприємства	Директор з економіки	Головний бухгалтер та ін. працівники бухгалтерії
Стратегічні рішення по зниженню податкового навантаження на підприємство	УР	ПР, ОУ	ЧУ
Вивчення факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також податкової політики держави	КР	УР, ОУ, КР	ВР
Формування задач підприємства в області податкового планування	ПР, УР, ОУ	ПР, ВР	-
Вивчення нормативно правової бази податкового законодавства та прогноз її змін	УР, КР	ВР	ВР
Прогнозування податкових зобов'язань підприємства в звичайних умовах господарювання та у випадку форс-мажору	-	УР, КР	ОУ, ВР
Розробка заходів спрямованих на податкову оптимізацію	УР	ОУ, ПР, КР	ОУ, ВР
Прогнозування ефективності розроблених заходів	-	УР, ВР	-
Оцінка ризиків розроблених схем оптимізації	-	УР, ОУ	-
Достовірність ведення податкового обліку на підприємстві	-	-	ВР
Щотижневий моніторинг нормативно-правових документів податкового законодавства щодо змін бази нарахування та податкових ставок	-	КР	ВР
Складення та ведення платіжного календаря платника податків	-	КР	ВР

**Джерело: складено автором самостійно*

Умовні позначення: УР – ухвалення рішення, що здійснюється на основі проаналізованої інформації та прогнозів на майбутнє; ПР – підготовка рішення, яка полягає у комплексному підході всіх учасників процесу податкового планування; ЧУ – часткова участь у підготовці рішення, що полягає в підготовці інформації по певним питанням; ОУ – обов'язкове узгодження на стадії підготовки рішення або його прийняття; ВР – виконання рішення; КР – контроль за виконанням рішення.

Таблиця 2

Альтернативні системи оподаткування для ТОВ «Голді Груп» на 2020 рік

№ з/п	Назва податку	Система оподаткування		
		Загальна	Єдиний податок 5%	Єдиний податок 3% + ПДВ
Головне підприємство у м. Кременчук				
1	Податок на прибуток	233199,12	-	-
2	Умовний ПДВ до сплати	2013602,57	-	-
3	ЄСВ	233809,73	-	-
4	ПДФО	183154,5	-	-
5	ВЗ	16789,63	-	-
6	Єдиний податок	-	-	-
	Всього:	2680555,54	-	-
Філія ТОВ «Голді Груп» у м. Кривий Ріг				
1	Податок на прибуток	13717,6	-	-
2	Умовний ПДВ до сплати	118447,21	-	118447,21
3	ЄСВ	13753,51	13753,51	13753,51
4	ПДФО	10773,8	10773,8	10773,8
5	ВЗ	987,63	987,63	987,63
6	Єдиний податок	-	97560	58536
	Всього:	157679,75	123074,94	202498,15
Філія ТОВ «Голді Груп» у м. Харків				
1	Податок на прибуток	27435,19	-	-
2	Умовний ПДВ до сплати	236894,42	-	236894,42
3	ЄСВ	27507,03	27507,03	27507,03
4	ПДФО	21547,59	21547,59	21547,59
5	ВЗ	1975,25	1975,25	1975,25
6	Єдиний податок	-	277800	166680
	Всього:	315359,48	328829,87	454604,29
	Загальна сума податкових платежів	3153594,77	451904,81	657102,44

*Джерело: розраховано автором самостійно

Таблиця 3

Консолідовані прогнозовані податкові платежі ТОВ «Голді Груп» на 2020 рік

№ з/п	Вид податку	Податкові платежі філій за спрощеною системою	Податковий платіж головного підприємства на загальній системі	Разом
1	Податок на прибуток	-	233199,12	233199,12
2	Єдиний податок	375360	-	375360
3	Податок на додану вартість	-	2013602,57	2013602,57
4	ЄСВ	41260,54	233809,73	275070,27
5	ПДФО	32321,39	183154,5	215475,9
6	ВЗ	2962,88	16789,63	19752,51
Загальна сума податкових платежів підприємства				3132460,35

*Джерело: розраховано автором самостійно